

Ideologije

Daleko od idilične slike

Grieh gotovo svih ljevičara od 1933. naovamo je u tome što su željeli biti protiv fašizma, ali ne i protiv totalitarizama općenito (G. Orwell, 1944.)

Crveno i crno

O KOMUNISTIČKOM ANTIFAŠIZMU

Netko će reći da je komunizam ipak manje zlo od fašizma, pa da to onda čini komunistički antifašizam barem donekle vrijednim pohvale. Ovaj argument je loš čak i ako se prihvati kontroverzna premisa o manjem zlu. Piše prof. dr. **Neven Sesardić**

Antifašizam je sam po sebi dobra stvar, zar ne? Tko bi uopće mogao biti protiv antifašizma, osim, naravno, fašista samih? Budući da nam logika kaže da se dvostruka negacija zapravo poništava te da se na kraju svodi na afirmaciju, ne slijedi li odatle očigledno da biti anti-antifašist u stvari znači biti fašist?

Neprijatelj mog neprijatelja

Ne, to uopće ne slijedi. Logika na kojoj je taj zaključak zasnovan potpuno je pogrešna. Ako je fašizam moj neprijatelj, to nikako ne znači da neprijatelj mog neprijatelja (tj. antifašist) mora nužno biti moj prijatelj.

Dapače, sasvim je moguće da neprijatelj mog neprijatelja bude meni još i veći neprijatelj nego onaj prvi neprijatelj! Sve će ovisiti o tome ZASTO je taj drugi protiv mog neprijatelja. Je li to možda zato što on tog neprijatelja vidi kao prijatelja kojim (a eventualno i svojim) bazičnim demokratskim pravima pa se stoga želi zajedno sa mnomo boriti protiv njega (fašizma), za slobodu nas obojice? Ili pak on možda sve to radi samo zato da bi uklonio svojeg rivala u totalitarizmu te tako dobio priliku da me podjarmi i da me sam maltretira i terorizira koliko hoće?

Evidentno je da se samo u prvom slučaju antifašizam može smatrati nečim pozitivnim i pohvalnim. Prema tome, puka činjenica da se neki pokret objektivno bori protiv fašizma nije nikako dovoljna da bi taj pokret prikazala u iole dobrom svjetlu. Da bismo smisleno donijeli bilo kakvu vrednosnu ocjenu tog pokreta, moramo razmotriti RAZLOGE njegovog antifašizma.

Kako stoji stvar s razlozima za komunistički otpor fašizmu? Teško da ti razlozi mogu inspi-

rirati divljenje s obzirom na povijesnu činjenicu da su svi komunistički režimi bez izuzetka završavali ma-sovnom opresijom i sustavnim zatiranjem najelementarnijih demokratskih prava, a da su kom-partije na oltaru revolucije žrtvovala desetke milijuna života vlastitih sunarodnjaka. Taj crveni teror sasvim sigurno ne može biti dobar samo zato što je onemogućio crni (ili bijeli) teror.

Itako nekoliko puta...

Nemojte, poput nekih današnjih političara, pokušavati braniti komunistički antifašizam tvrdnjom da je on barem bio baziran na lijepim idealima jednakosti i socijalne pravde, za razliku od fašizma koji je uključivao manifestno neprihvatljivi rasizam i antisemitizam.

Prvo, komunizam kao politička doktrina nije u djelima klasika marksizma bio sveden samo na idiličnu sliku svijetle budućnosti nego je, naprotiv, vrlo jasno opisivao i najavljavao nemilosrdni i krvavi "revolucionarni teror" (Marxov termin) praćen likvidiranjem čitavih grupa ljudi kao npr. kontrarevolucionarnih elemenata, kulaka, neprijatelja naroda i ostalih "štetnih insekata" (Lenjinov termin).

Ni kasniji se idoli "nove ljevice" nisu previše ustručavali otvoreno obznaniti surove mjere koje su pripremali: "Komunizam nije ljubav. Komunizam je čekić koji upotrebljavamo da smrskamo neprijatelja" (Mao); "Mrznja je sastavni dio naše borbe: nemilosrdna mrznja prema neprijatelju koja nas gura preko prirodnih granica urođenih čovjeku i koja nas pretvara u učinkovite, nasilne, selektivne i hladne strojeve za ubijanje" (Che Guevara). Kada se sve to ima u vidu, neobično je koliko je još uvijek raširen ljevičarski mit o prekrasnoj viziji ko-

•••
'Komunizam nije ljubav. Komunizam je čekić koji upotrebljavamo da smrskamo neprijatelja.' (Mao)

prihvaćali nacističku okupaciju vlastitih domovina, a da su naprasno postali "rodoljubi" i antifašisti tek nakon Hitlerovog napada na "prvu zemlju socijalizma" u lipnju 1941. godine. Indikativan primjer je Maurice Thorez, tadašnji generalni sekretar francuske komunističke partije koji je, nakon što je Francuska objavila rat fašističkoj Njemačkoj, po direktivi Kominterne dezertirao iz francuske vojske i pobjegao u Sovjetski Savez, a za taj je podvig u odsutnosti bio promptno osuđen na smrt.

Komunizam kao manje zlo

Netko će reći da je komunizam ipak manje zlo od fašizma pa da to onda čini komunistički antifašizam barem donekle vrijednim pohvale. Ovaj argument je loš čak i ako se prihvati kontroverzna premisa o manjem zlu. Manje zlo može biti relativno bolji rezultat u nekom objektivnom smislu, ali odatle nikako ne proizlazi da oni koji su odgovorni za to manje zlo (i time indirektno za sprečavanje većeg zla) zaslužuju pohvalu.

Uzmimo sljedeći primjer. Nasilnik A napadne neku ženu s ciljem da je siluje i potom ubije. U to se umiješa nasilnik B koji tu ženu namjerava samo silovati, ali ne i ubiti. Nakon kratkog sukoba između dvojice nasilnika, B izlazi kao pobjednik i ostvaruje svoju namjeru. U toj bi se situaciji doista moglo reći da je u izvješnom objektivnom smislu dotična žena imala sreću što se pojavio B (jer je tako barem ostala na životu), ali ne bi li bilo prilično groteskno tvrditi da bi ponašanje nasilnika B trebalo slaviti ili da bi mu ta žena možda još trebala i zahvaliti što ju je "spasio"?

Faustovska pogodba

Aleksandar Solženjcin je ta-

munističkog raja koja je, ovaj, ostala neostvarena samo zato što su svi ti komunistički vođe negdje skrenuli s "pravog" Marxova traga pa su greškom svoje narode, umjesto u to divno "carstvo slobode", odveli u dugogodišnje ropstvo. I Lenjin i Staljin i Mao i Čaušesku i Enver Hodža i Tito i Castro i Pol Pot i Ho Ši Min i Mengistu i Kim Il Sung i...

Drugo, čak i kad bi komunistička retorika doista obećavala samo utopijski ideal "svakome prema potrebama", ne bi li racionalan čovjek ipak trebao taj pokret ocjenjivati prema realnim posljedicama svih tih političkih pokušaja, a ne samo prema njihovoj slatkorječivoj propagandi? Sve te grozote koje su se redovito događale, i to baš svaki put kad su komunisti dolazili na vlast, moraju bar donekle dovesti u sumnju njihovu ideologiju.

Isto kao što sveukupne činjenice dovode u sumnju Mujinu verziju događaja u onom vicu kad policija od njega traži da objasni kako se to dogodilo da je Haso završio u bolnici s brojnim ranama od uboda nožem, a Mujo odgovara: "Ma pusti, bolan, vako je to bilo. Idemo Haso i ja ulicom, on se u jednom trenutku spotakne i u pa-

du se ubode na moju čakiju. I tako još nekoliko puta!"

Slično tomu, mi bismo trebali povjerovati da je nekako ispalo, nesretnim stjecajem okolnosti, da je prvo nastojanje da se ostvari besklasno društvo dovelo do strahovlade tajne policije, Gulaga i masovnih egzekucija bez suđenja - a onda kasnije opet tako još nekoliko puta. Ali nije komunizam za to kriv! (Da, da, Mujo!)

Fašizam - stvar ukusa?

Fašizam je bio zlo i svaki onaj antifašizam koji je prepoznao narav tog zla i zbog toga mu se usprotivio dobit će pozitivan predznak. Ali nije jasno da su komunisti ikada to stvarno prepoznali. Prije svega, oni to nisu ni mogli jer njihov vlastiti pokret ima toliko sličnosti s fašizmom da se ta dva režima ("heterozigotni blizanci", kako ih je nazvao povjesničar Pierre Chenu) u političkoj literaturi obično zajedno klasificiraju kao potpuno nov i drastični oblik opresivnog političkog sustava koji se naziva totalitarizmom.

No i u praksi su komunisti pokazivali da im fašizam nije uvijek bio smrtni neprijatelj, npr. onda kad su svoje potencijalne antifašističke saveznike i neosporno demokratske stran-

ke znali nazivati "socijalnim fašistima", pokazujući time da je za komuniste "fašizam" postao naprosto pogrdan naziv za SVE njihove protivnike te da više nisu bili u stanju vidjeti neku veliku političku razliku između, recimo, parlamentarnih socijaldemokrata i fašističkih crnokošuljaša. (Usput rečeno, to je tendencija koju su zadržali i mnogi suvremeni ljevičari koji olako potežu etiketu "fašist" na svaki objekt svoje mržnje, uključujući i američke predsjednike Ronalda Reagana i Georgea W. Busha.)

Takoder, dodatno svjetlo na odnos komunista prema fašizmu baca i činjenica da su oni bili spremni otvoreno sklopiti sporazum s fašistima (pakt Ribbentrop-Molotov) te da su nakon toga čak s najvišeg mjesta javno deklarirali da je fašizam zapravo "stvar ukusa". A kao što znamo, o ukusima nema smisla raspravljati, a pogotovo nema smisla oko toga voditi rat.

Uostalom, stav komunista prema fašizmu bio je u pravilu manje determiniran njihovim doktrinarnim neslaganjima s fašizmom, a više njihovom lojalnošću prema ideologiji dirigeranoj iz Moskve.

To najbolje ilustrira činjenica da su oni posve ravnodušno